

dr. Zupanca in dr. Žmavca ne spadajo v slovensko slovstvo. — Kakor je naravno, so v tem oddelku zastopani z malimi izjemami sami pravoslavci. Pravožnanstvo v ožjem zmislu je edina stroka, v kateri ne srečavamo slovenskih duhovnikov, dočim so pač v državožnanstvu, zlasti v politiki mnogo delovali in tudi zdaj znatno delujejo s peresom.

(Konec).¹⁾

Zaročenca. (I promessi sposi.) Milanska povest iz XVII. stoletja. Laški spisal Alessandro Manzoni. Prevel J. B—č. V Ljubljani 1901. Tiskala „Katoliška Tiskarna.“ — O tem mojstrskem romanu nameravamo v eni prihodnjih številki objaviti posebno študijo. Slovenski prevod sicer ni, da bi ga posebno hvalili. Prelagatelj je — poleg drugih nedostatkov — pokazal na več mestih, da ni dobro razumel izvirnika. Vendar smo g. prelagatelju hvaležni, da je kakorkoli seznanil Slovence s tem klasičnim delom Manzonijevim. Naj bi roman pridno prebirali zlasti naši pripovedni pisatelji ter se iz njega — učili!

— ab —

Prešeren v raznih slovstvih.

Ob stoletnici Prešernovi so se začeli tudi tuji književniki baviti z njim. S tem se je tudi zanimanje za slovensko književnost sploh zbudilo in v raznih obzornikih dalo učenjakom povod, da so bolj ali manj natančno poročali o naših književnih razmerah in o našem kulturnem stanju.

Rusom je preložil Prešernove poezije član „Imperatorske akademije nauk“ prof. Th. Korš. O priliki se bomo natančneje ozrli na ta prevod. Isti pisatelj je v „Izvēstijh otdělenija russkago jazyka i slovesnosti Imperatorskoj akademiji nauk“ za l. 1900. priobčil obširnejši spis o „Prešernovem albumu“; v kritiko se ne spušča, ampak samo navaja vsebino raznih člankov.

Poljakom je v listu „Ateneum“ napisal Jan Leciejewski lepo študijo, ki nam jo je poslal v ponatisku. Leciejewski hvali Prešerna kot lirika ter za zgled njegovih poezij navaja kitico iz pesmi „Strunam“ v poljskem prevodu:

Gęśli, dźwięczne wygłos tony!
Pieśni miła, zapłacz z duszy!
Skarga cicha, jęk stłumiony
serce twarde może wzruszy.

Tudi kadar hoče Prešeren pevati epično, ga vedno prevladuje lirika. Ko so ga prijatelji nagovarjali, naj se poizkusi tudi v drugih pesniških

strokah, je zložil kot izgovor pesem o „Orglarju“, v kateri pravi Bog:

Komum daż wieszczego ducha,
Dałem mu i jego pieśni;
Niech je nuci, niech ich słucha,
Aż ucichnie v grobu cieśni.

V „Krstu pri Savici“ pogreša Leciejewski dušeslovnega razvoja. Prehitro se dá Črtomir pregovoriti, da zapusti vero svojih očetov. Splošna sodba Leciejewskega je sledeča: V Prešernovih pesmah ni onih mogočnih ljubimskih čuvstev, kakor v četrtem delu Mickiewiczovih „Dedov“. Imel je drugačen značaj in pesnil v poznejših, hladnejših letih. Prešeren je imel preveč satiričnega duha, da ne bi bil kritikoval tudi svojih lastnih čuvstev. Tudi tako silnih domoljubnih čuvstev nima Prešeren, kakor Mickiewicz. Vendar so njegova čuvstva iskrena in globoka. Njegova ljubezen do slovanstva in do domovine je sicer ravno tolika, a slovenski pesnik niti sanjati ni mogel, da bi bila njegova domovina popolnoma svobodna. Odtod njegova resignacija in slabo upanje, da se v daljni prihodnosti izpremeni usoda domovine. — V krakowskem „Czasu“ je Zawiliński priobčil študijo o Prešernu, v katero je vpletel nekaj prevodov Żulawskega.

Dr. Janko Pajk je bil že l. 1882. v „Kresu“ preložil tri Prešernove pesmi („Motto“, „Kam?“ in „Pevcu“) na latinski jezik. Kot zgled naj bo tu sledeča kitica:

Tentus diu sum spe, metu,
me spes, metus misit manu;
cor nunc me inane non iuvat,
iam spem, metum desiderat

Pred kratkim je pa izšla celotna nemška zbirka Prešernovih poezij: **Fr. Prešeren. Poesien.** In deutscher Uebersetzung gesammelt und herausgegeben von Dr. Fr. Vidic. Im Verlage des Herausgebers. In Commission bei Alfred Hölder, k. u. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler. Wien I. Rothen-thurmstrasse 13. Str. 196. — V tej zbirki so vse Prešernove pesmi razen „Nove pisarije“, dveh satiričnih sonetov, epigramov in nekaj pesmic iz dodatka, ki so ga pridejali „Poezijam“ šele po pesnikovi smrti. Izdajatelj pravi v predgovoru: „Izmed mnogih prevodov, ki sem jih imel pred seboj, sem izkušal izbrati najboljše; v kljub temu sem si popolnoma v svesti, da ni vse tako, kakor bi moralo biti, da bi bilo popolnoma vredno Prešerna. V vsakem prevodu se izgubi jezikovna sila in lepota, sijajnost in gibčnost, tembolj pa pri pesniku tako poljudnega jezika in tako krepkega, domačega čutenja, kakor je Prešeren.“ V teh besedah je g. izdajatelj čisto pravično sodil o svoji zbirki. Prelagatelji so sledeči: H. Penn, A. Rudolf, Ant. Funtek, E. pl. Strahl, X. Lujiza Pesjakova, E. Samhaber, Germonik, L. Pintar, V. Tausk,

¹⁾ V zadnji (6.) številki je pri tej oceni na str. 376. (Konec) popraviti v (Dalje).

L. Dimitz, Iv. Škerjanec, Fr. Vidic, Ivan Souvan in baron Feliks Pino. Nekaj pesmi je Prešeren sam zložil v nemškem jeziku. Najboljši prelagatelj je Funtek, ker je izmed vseh on edini tudi sam pravi lirik. Funtek je preložil „Sonetni venec“ ter to težko nalogo rešil primeroma jako dobro. Čisti dohodek zbirke je namenjen za Prešernov spomenik.

Dr. E. Lampe.

Hrvaška književnost.

Knjige „Matiče Hrvatske“ za god. 1900.

Eliza Orzeszko. *Izabrane pripovedi.* Svezak prvi. („Slavenske knjižnice“ knjiga VIII.)

Letošnja „Slavenska knjižnica“ je objavila tri povesti glasovite poljske pisateljice, v katerih se kaže nenavadno krepki pisateljski dar Orzeszkove. Ako bi ne bral ženskega imena na naslovni strani, bi menil, da je to pisal trezen, izkušen mož. Plastičnost, globoko pojmovanje človeške duše, temeljito poznavanje in analizovanje ljudskih značajev — to ji daje ono moško resnost, ki je pri pisateljicah tako redka. Ona ne biča zlobnosti in pokvarjenosti, ne zgraža se nad propalimi značaji, a opisuje jih tako, da mora bravec vedeti, pri čem da je. Tudi njihove zlobe ne riše tako, da bi ugajala, mikala in vabila. Nekaj potez, nekoliko črtic — in pred nami se razvijajo trdi, krepki — a tudi majhni ljudje. Vedno določnejše, vedno markantnejše se pojavljajo pred našim duhom, čim bolj se vglabljam v povest.

Orzeszko je prijateljica revnim, potrtem in izmučenim. S tem je že tudi označena vsa njena smer. Kaj rada se zamišlja v minljivost sveta. To je tudi motiv prve, krajše črtice: „Smrt domovja.“ Vrvenje in šumenje, glasni krik in vik, običen pri dražbah na deželi, je opisan preprosto in enostavno, a vendar živahno in pretresljivo. Vse, kos za kosom se razprodali . . . Naposled ostanejo samo gole hišne stene, prazne, mrtve . . . in med njimi se kakor vzdihovanje nevidnih bitij veter vleče krog voglov, mrak zgoščuje . . .

V drugi povesti: „Brata“ je jasno izražena vroča ljubezen do rodne zemlje in veliko nasprotstvo v mišljenju in v čuvstvanju dveh bratov: posestnika Zenona Horniča in petrograjskega inženirja Viktorja. Po krvi brata, sta popolnoma različna po mišljenju. Prvi, nadarjen slikar, je pustil umetnost iz ljubezni do domovja. Težko, mučno mu je. Nihče, niti žena ga ne umeva, ne čuti tega, kar občuti on . . . V to vsakdanjo mračno otožnost mu posije za trenutek svetel žarek, bratov prihod. Potožiti mu želi svoje muke, pridobiti in vneti ga hoče v ljubezni do domovja. A brat Viktor je popolnoma novodoben človek, brez pravega srca, brez zdravih idej. Drug drugemu sta se odtujila. Srca so se predrugačila. Njune težnje

so različne. Razideta se za zmerom. Viktor je miren, a Zenon ostane sam s svojimi mukami . . .

Najdaljša je tretja novela: „Seljačina“ (Cham). Z mojstrskim peresom je pisateljica očrtala muko in trpljenje preprostega ribiča Pavla, ki ima dobro, čisto dušo in ne pozna družega, kakor svoj dom, reko Njemen in njeno obrežje, ter čuti in pojmi resnost človeškega življenja. Zato hoče živeti, kakor ukazuje Bog. Oženi se z gosposko, izprijeno žensko. Njena odkritosrčnost, s katero mu pripoveduje svoje slabo življenje, mu ugaja. V njeni odkritosrčnosti že vidi njeno poboljšanje. Za ženo jo vzame, ko mu je ona obljubila in se zaklela, da mu bode vedno zvesta. Njene duše ni poznal, zato je verjel njenim besedam.

A varal se je: žena se mu dvakrat izneveri. On pa ne vidi nikjer njene krivde. Samega sebe dolži: Zakaj je ni vodil na pravo pot? Zato ravna odslej ž njo ostrejšje. Nekoč dvigne roko nad njo, in tega mu ne more Franica pozabiti. Vzame strupa in ga pomeša med jed. Zaprli so jo. A Pavel, ki se je bil med tem zavedel, gre bolan pred orožnika in izposluje njeno oproščenje. Njegova ljubezen je bila velika, oproščujoča. A vso to ljubezen mu žena vrne s tem, da se obesi . . .

To je v glavnih potezah snov tretje povesti. A kaj imamo od te povesti? Muko in žalost in sočutje. Čitatelja mora potreti misel: Kaj bi se trudil s poboljšanjem bodisi žene ali otroka, saj tako nič ne pomaga! Zloben in hudoben človek ostane vedno tak, kakršen je; zraven pa onesrečuje še one, ki so v njegovi bližini . . . A to ni res, ni bilo in ne bode res. Zato nam ugaja smer in tendenca te povesti. Spis te mora zadovoljiti. Utešiti mora v tebi tvoje hrepenenje, tvojo bol. Celiti mora rane, ne pa nas užaliti, kakor zadnji noveli „Brata“ in „Seljačina“. Sicer pa je tehnika izborna in opisovanje psihološko dovršeno. Tudi uvod, ki ga je spisal Velikanović, priča, da se temeljito proučujejo spisi poljske pisateljice. Le proslavljanje Leva Tolstega in njegovih konfučnih, radikalnih in nelogičnih idej bi bilo lahko izostalo.

F. Ks. S.

Češka književnost.

Jan Janča: *Z města a venkova.* Novelly. Ottovy Laciné knihovny národní č. 177. Str. 218. — Delo g. Janče spada v okvir poljudnih spisov iz moravskega življenja. V vseh novelah se slika moravsko-slovaško življenje na deželi, in pisatelj rabi narečje moravsko-slovaško v pogovorih posamičnih oseb. Ni mi mogoče vsebine vseh povesti tudi le kratko opisati. Omenjam samo, da se pisatelj kot moravski Slovak spominja v njih svoje mladosti ter v svežem slogu in mestoma z zdravo šaljivostjo pripoveduje razne dogodke iz moravsko-